

2007-09-10

Handläggare: Barbro Trygg
Tfn: 08- 508 18 122

Farsta stadsdelsnämnd

Hälso- och sjukvårdsansvar för Edö/Ängsö äldreboende och Postiljonens äldreboende

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden beslutar att utse den övergripande chefen på Edö/Ängsö äldreboende till verksamhetschef för hälso- och sjukvården på Edö/Ängsö
2. Stadsdelsnämnden beslutar att utse den övergripande chefen för Postiljonens äldreboende till verksamhetschef för hälso- och sjukvården på Postiljonen

Ulla Thorslund
Stadsdelsdirektör

Annica Dominius
Avdelningschef

Sammanfattning

Enligt 29§ hälso- och sjukvårdslagen ska det, där det bedrivs hälso- och sjukvård, finnas någon som svarar för verksamheten. Förvaltningen föreslår att den övergripande chefen Gunnel Hellström utses till verksamhetschef för Edö/Ängsö äldreboende och den övergripande chefen Gunilla Setterberg utses till verksamhetschef för Postiljonens äldreboende from 2007-02-01.

Ärendets beredning

Ärendet har handlagts av avdelningen för omsorg om äldre och funktionshindrade.

Bakgrund

Enligt 29§ hälso- och sjukvårdslagen ska det, där det bedrivs hälso- och sjukvård, finnas någon som svarar för verksamheten. Verksamhetschefen ansvarar för den löpande verksamheten inom sitt område och ser till att det fungerar på ett tillfredställande sätt. Verksamhetens ansvarsområde bör inte vara större än att boende, anhörig och personal rent faktiskt har möjlighet att vända sig till verksamhetschefen i olika frågor som rör verksamheten. En ansvarig verksamhetschef för hälso- och sjukvård ska utses av stadsdelsnämnden.

Edö/Ängsös och Postiljonens äldreboenden har tidigare inte haft någon övergripande chef varför avdelningschef Annica Dominus varit verksamhetschef. För Farsta sjukhem är den övergripande chefen Susann Ronström utsedd av stadsdelsnämnden till verksamhetschef.

Förvaltningens förslag

I januari 2007 träder en ny organisation i kraft på Edö/Ängsö respektive Postiljonens äldreboenden. Organisationen har setts över och en ansvarig övergripande chef har anställts. Hemsjukvården har delats upp och ingår som en del i respektive boende. Förvaltningen föreslår att den övergripande chefen Gunnel Hellström utses till verksamhetschef för Edö/Ängsö äldreboende och den övergripande chefen Gunilla Setterberg utses till verksamhetschef för Postiljonens äldreboende from 2007-02-01. Avdelningschefens uppdrag som verksamhetschef för de båda äldreboendena föreslås upphöra i och med detta beslut.

Bilagor

Socialstyrelsens allmänna råd SOSFS 1997:8

SOSFS 1997:8 (M)

Sid 1(6)

Beslutade den 14 april 1997

Utkom från trycket den 29 maj 1997

Ansvarig utgivare: Chefsjurist Kristina Widgren

Socialstyrelsens allmänna råd Verksamhetschef inom hälso- och sjukvård

Den 1 januari 1997 infördes i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL, nya bestämmelser om ledningen av hälso- och sjukvården. Bestämmelserna ställer krav på att ledningen av hälso- och sjukvårdsverksamheten organiseras så att den tillgodoser hög patientsäkerhet, god kvalitet av vården och främjar kostnadseffektivitet. De nya bestämmelserna innebär också ett krav på att ledningsansvaret skall vara tydligt såväl ur ett patient- som ett tillsynsperspektiv. Det skall därför inom all hälso- och sjukvård finnas en *verksamhetschef* som svarar för verksamheten och som har det samlade ledningsansvaret. Ett av de syften som ligger till grund för införandet av bestämmelserna om verksamhetschef är att det för patienter, anhöriga och personal liksom för tillsynsmyndigheten skall finnas en bestämd person att vända sig till rörande frågor kring verksamheten.

Verksamhetschef är en ny funktion och kan inte direkt jämföras med någon tidigare befintlig befattning. Verksamhetschefen representerar vårdgivaren och det är vårdgivaren som ansvarar för att det utses verksamhetschefer för all den hälso- och sjukvårdsverksamhet som bedrivs av denne. Verksamhetschefens ansvar för verksamheten framtalar naturligtvis inte andra befattningshavare deras yrkesansvar. Bestämmelserna om verksamhetschef gäller ej för tandvården. För att tillgodose kravet på god tandvård bör dock även ledningen av verksamheten inom tandvården vara organiserad så att den tillgodoser hög patientsäkerhet och god kvalitet av tandvården. Dessa allmänna råd kan därför, i berörda delar, även vara behjälpliga vid organisering av ledningen av verksamheten inom tandvården.

Lagstiftning

Den 1 januari 1997 togs bestämmelsen i 14 § HSL om chefsöverläkare bort och ersattes med nya bestämmelser i 28, 29 och 30 §§ HSL under rubriken "Ledningen av hälso- och sjukvård" (se nedan). Samtidigt trädde lagen (1996:786) om tillsyn över hälso- och sjukvården i kraft.

28 § Ledningen av hälso- och sjukvård skall vara organiserad så att den tillgodoser hög patientsäkerhet och god kvalitet av vården samt främjar kostnadseffektivitet.

29 § Inom hälso- och sjukvård skall det finnas någon som svarar för verksamheten (verksamhetschef). Verksamhetschefen får dock bestämma över diagnostik eller vård och behandling av enskilda patienter endast om han eller hon har tillräcklig kompetens och erfarenhet för detta.

Inom psykiatrisk tvångsvård och vid tvångsisolering enligt smittskyddslagen (1988:1472) skall verksamhetschefens uppgifter utövas av en läkare med specialistkompetens

(chefsöverläkare) eller, vid tvångsisolering, av sådan befattningshavare som förordnats enligt 50 a § smittskyddslagen.

30 § Verksamhetschefen får uppdra åt sådana befattningshavare inom verksamheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter.

Vem är vårdgivare?

Med vårdgivare avses fysisk eller juridisk person som bedriver hälso- och sjukvård. För hälso- och sjukvårdsverksamhet som bedrivs av staten representerar den myndighet som har ansvaret för verksamheten vårdgivaren. Det är t.ex. Kriminalvårdsstyrelsen som är vårdgivarens representant för den hälso- och sjukvårdsverksamhet som bedrivs inom kriminalvården. I landsting och kommuner är den eller de nämnder som avses i 10 respektive 22 § HSL vårdgivarens representant. Inom en kommun är det t.ex. den kommunala nämnd som svarar för äldreomsorgen inklusive hälso- och sjukvården och den nämnd som svarar för skolverksamheten som är vårdgivarens representant för hälso- och sjukvården respektive skolhälsovården i kommunen. Inom såväl ett landsting som en kommun kan det finnas flera representanter för vårdgivaren.

Enskild hälso- och sjukvård kan antingen bedrivas av en juridisk person (bolag, förening eller stiftelse) eller av en enskild yrkesutövare. För att en juridisk person skall anses vara vårdgivare krävs att det av bolagsordning, föreningsstadgar eller stiftelseurkund framgår att bolaget, föreningen eller stiftelsen skall bedriva hälso- och sjukvård.

Var skall det finnas en verksamhetschef?

Enligt 29 § HSL skall det där det bedrivs hälso- och sjukvård finnas någon som svarar för verksamheten. Med hälso- och sjukvård avses enligt 1 § HSL åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Begreppet hälso- och sjukvård omfattar därför såväl de sjukdomsförebyggande åtgärderna som den egentliga sjukvården. Hälso- och sjukvården omfattar även åtgärder med anledning av barnsbörd och kroppsfel, abort och sterilisering m.fl. Till hälso- och sjukvården hör också sjuktransporter och att ta hand om avlidna. Begreppet hälso- och sjukvård är, enligt förarbetena till hälso- och sjukvårdslagen (prop. 1981/82:97 s. 44), begränsat till att omfatta sådana vårdbehov som bedöms kräva insatser av medicinskt utbildad personal eller sådan personal i samarbete med annan personal (se också prop. 1995/96:176 s. 27). Bestämmelserna om verksamhetschef gäller för all hälso- och sjukvård med undantag för tandvården. Verksamhetschef skall finnas för hälso- och sjukvårdsverksamhet inom både den offentliga och den privata hälso- och sjukvården. Verksamhetschef skall således även finnas för den hälso- och sjukvårdsverksamhet som bedrivs av statliga myndigheter, skolhälsovård, företagshälsovård osv. Likaså har en ensam yrkesutövare, som inte är anställd i bolag etc., att i tillämpliga delar uppfylla de skyldigheter som åligger en verksamhetschef.

Verksamhet vid t.ex.

- Syncentraler och hjälpmedelscentraler,
- SOS Alarm AB och
- apotek

är att betrakta som hälso- och sjukvårdsverksamhet när direkt kontakt med patienter förekommer genom hälso- och sjukvårdspersonal. För sådan verksamhet skall det således finnas en verksamhetschef.

Verksamhetsområde

Vårdgivarna inom hälso- och sjukvården är fria att organisera och bedriva verksamheten efter lokala förutsättningar så att den tillgodoser lagens krav. Verksamhetsområden vilka leds av en verksamhetschef kan därför komma att uppvisa stora skillnader i storlek och omfattning.

Vårdgivaren har enligt 28 § HSL ansvar för att ledningen av verksamheten organiseras så att den tillgodoser kraven på hög patientsäkerhet och god kvalitet samt främjar kostnadseffektivitet. De verksamhetsområden som skall ledas av verksamhetschefer skall ha en sådan struktur och omfattning att det med hänsyn till verksamhetens inriktning är möjligt för verksamhetschefen att upprätthålla dessa krav. Hänsyn måste också tas till verksamhetschefens kompetens och erfarenhet. Vårdgivaren bör indela hälso- och sjukvårdsverksamheten så att verksamhetschefens ledningsfunktion blir tydlig och kontrollen av verksamheten effektiv. En verksamhetschefs ansvarsområde bör inte vara större än att patienter, anhöriga och personal rent faktiskt har möjlighet att vända sig till verksamhetschefen i olika frågor som rör verksamheten.

Verksamhetschefens ansvar

Verksamhetschefens ansvar framgår dels av de bestämmelser som reglerar verksamheten, dels av vad som överenskommits mellan denne och vårdgivaren.

Eftersom verksamhetschefen representerar vårdgivaren är det vårdgivaren som bestämmer vilka befogenheter, rättigheter och skyldigheter samt vilket ansvar, inklusive resultatansvar, utöver det författningsreglerade ansvaret, respektive verksamhetschef skall ha.

Verksamhetschefen skall enligt hälso- och sjukvårdslagen svara för att verksamheten tillgodoser hög patientsäkerhet och god kvalitet av vården samt främjar kostnadseffektivitet.

Enligt förordningen (1996:933) om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården skall verksamhetschefen dessutom svara för vissa administrativa uppgifter.

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1996:24) Kvalitetssystem i hälso- och sjukvården, ansvarar verksamhetschefen för att det för enheten finns ett ändamålsenligt kvalitetssystem för att fortlöpande styra, följa upp, utveckla och dokumentera kvaliteten i verksamheten för att nå kvalitetsmålen och främja kostnadseffektivitet.

Verksamhetschefen ansvarar för den löpande verksamheten inom sitt område och ser till att den fungerar på ett tillfredsställande sätt. Till verksamhetschefens uppgifter hör, förutom att tillse att det medicinska omhändertagandet av patienten tillgodoser kraven på hög patientsäkerhet och god vård, att tillse att samverkan och samordning med andra enheter fungerar på ett för patienten tillfredsställande sätt, att det finns de direktiv och instruktioner som verksamheten kräver, att personalens kompetens upprätthålls genom adekvata vidareutbildningsinsatser m.m.

Verksamhetschefen har, antingen själv eller genom att anlita personer med lämplig kompetens, att säkerställa de krav som ställs på honom/henne. Vårdgivaren ansvarar för att verksamhetschefen har tillräcklig kompetens för uppgiften. Vårdgivaren ansvarar också för att verksamhetschefen ges möjlighet att utföra sina arbetsuppgifter så att patientsäkerheten är tillfredsställande och vården vid enheten har god kvalitet.

Verksamhetschefens kompetens

Vårdgivaren bestämmer vilka verksamheter som skall hållas samman under en chef och vilken kompetens denne skall ha. Avgörande för en persons lämplighet att inneha en befattning som verksamhetschef är dennes utbildning, erfarenhet och personliga egenskaper. Verksamhetschefen måste inte ha hälso- och sjukvårdsutbildning. Kompetenskravet på verksamhetschefen varierar självklart med omfattning och inriktning av verksamheten samt vilket ansvar som läggs på denne. Det väsentliga är att verksamhetschefen har de egenskaper samt den kompetens som krävs för att han/hon skall kunna leda verksamheten och tillgodose kravet på högsta möjliga patientsäkerhet inom verksamheten. Detta innebär bl.a. att verksamhetschefen bör ha organisations- och struktureringsförmåga, förmåga att kunna fatta beslut och kunna uppdra åt annan att fullgöra enskilda ledningsuppgifter i de fall han/hon som chef inte har den sakkompetens som krävs för att leda sådan verksamhet. Andra viktiga chefsegenskaper är samarbetsförmåga, initiativförmåga, förmåga att motivera och entusiasmera sina medarbetare samt att kunna hantera stressituationer.

Särskild kompetens i vissa fall och för vissa uppgifter

Inom vissa verksamheter som innehåller myndighetsutövning finns ett lagstadgat krav på att verksamhetschefens uppgifter skall utövas av en läkare med specialistkompetens (chefsöverläkare), 29 § andra stycket HSL. Detta gäller i verksamhet som innehåller psykiatrisk tvångsvård. Vid tvångsisolering enligt smittskyddslagen (1988:1472) skall verksamhetschefens uppgifter fullgöras antingen av en läkare med specialistkompetens (chefsöverläkare) eller sådan befattningshavare som förordnas enligt 50 a § smittskyddslagen.

Kravet på chefsöverläkare inom psykiatrisk vård gäller vårdenheter där vård ges enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård (LRV). I första hand avses vårdenheter inom landstingens hälso- och sjukvård (jfr 15 § LPT och 6 § LRV). Chefsöverläkare skall även finnas på annan vårdenhet som med regeringens tillstånd meddelar psykiatrisk tvångsvård och på Rättsmedicinalverkets undersökningsenheter där rättspsykiatrisk vård meddelas.

Verksamhetschefen har det samlade ledningsansvaret för ett visst verksamhetsområde. Om det inom detta område förekommer patienter som vårdas med stöd av LPT eller LRV, måste verksamhetschefen, för att kunna ha det samlade ledningsansvaret, vara läkare med specialistkompetens (chefsöverläkare). Det gäller också sådana verksamhetsområden där den slutna och den öppna vården bedrivs integrerat med gemensam personal. Inom psykiatrisk verksamhet där patienter inte vårdas med stöd av LPT eller LRV ställs samma krav på verksamhetschefens kompetens som inom den övriga hälso- och sjukvården. Verksamhetschef för sådan verksamhet måste således inte ha någon särskild hälso- och sjukvårdsutbildning.

Inom kommunalt bedriven verksamhet är den medicinskt ansvariga sjuksköterskan, i de fall de båda uppdragen inte är förenade, underställd verksamhetschefen (se prop. 1995/96:176 s. 104).

Vissa av den medicinskt ansvariga sjuksköterskans uppgifter är författningsmässigt reglerade i 24 § HSL och 6 § förordningen (1994:1290) om åligganden för hälso- och sjukvårdspersonal inom hälso- och sjukvården (ändrad 1996:943). I utövningen av dessa uppgifter är den medicinskt ansvariga sjuksköterskan inte underställd verksamhetschefen. Verksamhetschefen kan därför inte ingripa vid fullgörandet av dessa uppgifter.

Ledningsansvaret för verksamhetschefer inom den kommunala hälso- och sjukvården begränsas således av de uppgifter den medicinskt ansvariga sjuksköterskan har enligt nämnda författningsrum. Verksamhetschefen ansvarar dock för att den medicinskt ansvariga sjuksköterskan har den kompetens som erfordras för uppgiften och att hon har möjlighet att fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. I detta ansvar ingår att tillse att den medicinskt ansvariga sjuksköterskan har tillgång till de resurser som krävs för att hon skall kunna fullgöra sina uppgifter.

Verksamhetschefen bör fastställa former för fortlöpande samråd med den medicinskt ansvariga sjuksköterskan i frågor som gäller kvalitet och säkerhet liksom i frågor angående verksamhetens struktur och resursanvändning. I de fall en medicinskt ansvarig sjuksköterska är underställd flera verksamhetschefer bör dessa, i samråd med den medicinskt ansvariga sjuksköterskan, klargöra hur det medicinska ansvaret i verksamheten kan utövas på bästa sätt.

I lagen (1995:831) om transplantation m.m. förutsätts att den person som är medicinskt ansvarig för verksamheten är en läkare. I lagen anges dessutom vissa uppgifter som den medicinskt ansvarige läkaren har. I de fall verksamhetschefen inte är läkare måste denne sålunda uppdra åt en läkare att ansvara för den medicinska verksamheten.

Verksamhetschefens ledningsansvar inom denna verksamhet begränsas i sådana fall på motsvarande sätt som ledningsansvaret är begränsat i kommunerna.

Ansvar för enskilda ledningsuppgifter

Verksamhetschefen har det samlade ledningsansvaret och detta kan inte överlåtas till annan befattningshavare. Verksamhetschefen kan, och måste i vissa fall, mot bakgrund av sin kompetens uppdra åt annan att fullgöra enskilda ledningsuppgifter med stöd av 30 §

HSL. Det ingår i den kompetens som verksamhetschefen skall ha att veta när han/hon bör och kan överlåta ledningsuppgifter till annan för att säkerställa hög patientsäkerhet och god kvalitet av vården.

Verksamhetschef som uppdrar åt annan att fullgöra viss ledningsuppgift bör tydligt ange uppdragets omfattning och eventuella inskränkningar i uppdragstagarens befogenheter.

Den befattningshavare som med stöd av 30 § HSL tilldelats en viss ledningsuppgift bär själv ansvaret för att det med uppgiften förenade syftet uppnås. Verksamhetschefen har dock ansvar för sitt beslut att uppdra åt annan att fullgöra viss ledningsuppgift och skall dessutom bevaka att denna uppgift fullgörs på ett tillfredsställande sätt. Beslutet att uppdra åt annan att fullgöra viss ledningsuppgift skall återkallas av verksamhetschefen, om denne finner att detta strider mot patientsäkerheten eller verksamhetens målsättningar. Verksamhetschefens ledningsansvar är således ett och odelbart.

En av verksamhetschefens ledningsuppgifter är ansvaret för att verksamheten tillgodoser hög patientsäkerhet och god vård. För denna ledningsuppgift krävs specifik sakkunskap motsvarande de behov som finns i den aktuella verksamheten. Vid enheter där medicinsk diagnos och behandling utgör det dominerande innehållet i verksamheten är det lämpligt att det medicinska omhändertagandet av patienterna leds av en person med god medicinsk sakkunskap inom det område som är aktuellt. Saknar verksamhetschefen denna kompetens, bör ansvaret att leda verksamheten i denna del överlåtas på befattningshavare med sådan kompetens. Vid enheter där det dominerande innehållet i verksamheten är av annan art är det på motsvarande sätt lämpligt att en person med god kompetens inom det aktuella området ansvarar för patientsäkerhet och god vård.

Dessa allmänna råd ersätter Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1990:28) till ledning för sjukvårdshuvudmännens bedömning av vilka enheter för diagnostik eller vård och behandling som med hänsyn till patientsäkerheten behöver ledas av läkare, m.m.

Socialstyrelsen

CLAES ÖRTENDAHL

Marie Johansson

(Tillsynsstaben)